

Всесвіт

к. 61/26.

1934

№

К. 6176

Ціна окр. № 30 коп.

ВСЕСВІТ

№ 3

15-го ЛЮТОГО
1925 р.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

За редакцією В. БЛАКИТНОГО.

▼▼▼ РЕДАКЦІЯ: ▼▼▼
Харків, вул. Лібкнехта, № 11.

ЗМІСТ: Оповідання: № 2002 — Аркадій Любченко; Кахівка — Леонід Полярний; Уривки з поеми — Осінь Жовтнева — П. Голота. Гуморески: Циркуляр № 179231 — Панас Рудий; Не бійся вовка... — Тарас Гедзь; Бідне серце — Ів. Прутков; І тут революція — В. Чечвянський. Начерки: «Учитель Бубус» — П. К.; Розірвані польські кайдани — Г. Абрамов; Червона казарма — П. Ж-кин й инш. Ілюстрації фотографа «Всесвіту» А. Плахтія.

Аркадій Любченко

1925
240 а/к

№ 2002.

(Оповідання)

Газета була у великих жирних плямах, пахла гасом, і Борис Павлович, беручи її до рук, гидливо поморщився.

— Ну, хіба-ж так можна? Га? Дивіться! — помахав він газетою перед самим носом Марти і, перебігши оком по огрядній підтиканий постаті із заковченими руками, знову поморщився і почав картати:

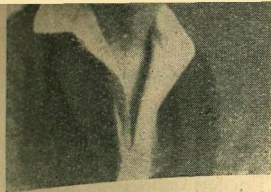
— Та й на себе подизіться — хіба так можна? Все-ж таки ви куховарка, а ходите, як той із мазницею. Хто небудь з публіки ненароком гляне в кухню — і втіче... Від одного виду втіче... Та моя небіжка вас і дця не тримала-б! Скільки вже говорилося і все, як на вітер... ще й губи дуєте... А я маю право сказати — я хазяїн, столовка моя, ви в столовці служите... Зна-чить...

— Ото вже завели, — перебила нарешті Марта, — раз ви хазяїн, то піднімайте...

посипалися останніми днями, і він був готовий до всього причепитися. Та й Марта, на його думку, являла собою найкращий об'єкт для розрядки. Марту він вважав створінням нижчої раси, як колишній власник цілого п'ятиповерхового будинку, ставився до неї з певним упередженням та своєрідною погордою.

Врешті розгорнув газету. З того часу, як зміцнилася революція, він перестав читати перші сторінки й завжди починав з оголошень, промислової хроніки та ринкових кон'юктур. Цікавився тако-ж рубрикою „Пригоди й злочини“. А коли й зазірав далі, то хіба що з'являлася виключна новина, про яку гомоніли в столовці.

Над самими „Пригодами“, у великій сіро-синій плямі потопали стовпчики чисел, і думаючи, що то якісь нові біржові підсумки, Борис Павлович враз утопив туди очі. Над числами стояло, „Вигришна лотерея“. Коли прочитав, руки в нього затремтіли. Швидко поправив окуляри й знову підніс газету до самого носу.

Аркадій Любченко

плямах, пахла гасом, і Борис Павлович, беручи її до рук, гидливо поморщився.

— Ну, хіба-ж так можна? Га? Дивіться!—помахав він газетою перед самим носом Марти і, перебігши оком по огрядній підтиканий постаті із заковченими руками, знову поморщився і почав картати:

— Та й на себе подизіться—хіба так можна? Все-ж таки ви куховарка, а ходите, як той із мазницею. Хто небудь з публіки ненароком гляне в кухню—і втіче... Від одного виду втіче... Та моя небіжка вас і дця не тримала-б! Скільки вже говорилося і все, як на вітер... ще й губи дуєте... А я маю право сказати—я хазяїн, столовка моя, ви в столовці служите... Значить...

— Ото вже завели,—перебила нарешті Марта,—раз ви хазяїн, то підсипте грошей... Тоді й буду чистішою ходити... А що я вам газету спортила, так хіба-ж я винна? Несеш із базару все жужмом—ну, десь і хлюпнуло. Навмисне спортила, чи що?..

І крутнувши хвостом, вийшла.

Борис Павлович закусив вуса, подивився їй вслід, похитав головою.

— Народ... ненажери...—процідив він півголосом, і на обличчі відбилася потайно—ущіплива думка.

Найчастіше такі нотації перепадали дітям, при чому Борис Павлович і перед ними любив посилатися на покійну жінку, як на бездоганний приклад, і вичитував голосно, підкреслено, смакуючи кожне слово, щоб і сторонні чули. Любив Борис Павлович побундючитись, заграти, як актор. Сьогодні-ж, хоч не було нікого із сторонніх і хоч сам він мав на собі заходжену шару, але його просто нервували матеріальні невдачі, що

питися. Та й Марта, на його думку, являла собою найкращий об'єкт для розрядки. Марту він вважав створінням нижчої раси, як колишній власник цілого п'ятиповерхового будинку, ставився до неї з певним упередженням та своєрідною погордою.

Врешті розгорнув газету. З того часу, як зміцнилася революція, він перестав читати перші сторінки й завжди починав з оголошень, промислової хроніки та ринкових кон'юктур. Цікавився тако-ж рубрикою „Пригоди й злочини“. А коли й зазірав далі, то хіба що з'являлася виключна новина, про яку гомоніли в столовці.

Над самими „Пригодами“, у великій сіро-синій плямі потопали стовпчики чисел, і думаючи, що то якісь нові біржові підсумки, Борис Павлович враз утопив туди очі. Над числами стояло, „Вигришна лотерея“. Коли прочитав, руки в нього затремтіли. Швидко поправив окуляри й знову підніс газету до самого носу.

Президія 1-ої Всеукр. наради губ. і окр. редакторів та завідуючих відділами преси губкомів КП(б)У. Секретарі: т. т. Шупак, Гасич-Романів, Ткачук; члени президії: т. т. Равіч-Черкаський, Ісаєв, Скарбек, Сегалович, Васильєв, Ленау.

М.Н.
6

Числа, числа, числа...

Лапнув за бокову кишеню, виняв записну книжку й почав звіряти. У нього, крім своїх номерів, були старанно занотовані й де-кого із сусідів та знайомих, що лотерею вважали справою сумнівною. Поділяючи на словах їхню думку, він все-ж таки занотовував. Певно мав на меті якісь цікаві міркування, і тому

так тримтіла газета в його руках і так зворушено розбігалися очі.

Числа, числа, числа... І все не те, і все не те...

Під самим носом пахло нафтою, але він готовий був цілувати цю сіро-синю пляму, аби... що таке?

№ 2002.

Тут... і там... невже?

Протер очі. Ще раз глянув. Так, і тут і там—№ 2002

А в записній книжці, проти номеру стояло: Марта.

Зав. відділом преси ЦК КП(б)У
т. Равіч-Черкаський.

Хвилинку він сидів нерухомо, мов прикипів до стільця.

Потім з-під лоба оглянувся і, тихенько склавши газету, тихенько сунув її разом із книжкою в кишеню.

Цього він ніяк не сподівався. Записав він майже випадково, бо якось лише на момент показано йому квитка. Видно було, що Марта його береже й до лотереї ставиться з довірям, але, як завжди, ховається від усіх, мов той слимак у хлипавку.

Він довго не міг освоїтися з

— Так. 2002.

— Так, знаєте, що? Зливок чистого золота в чотири фунти. Отой, про якого писалося...

Він почув, як гаряча хвиля вдарила йому в голову, виступаючи потом на обличчі, як зааніміли ноги, але стримав себе й криво посміхнувся:

— Та не жартуйте... Кажіть правду.

— Та ей-бо... Ну які жарти... Можете сами піти й переконатися. От так повезло... Віншую!

Борис Павлович запобігливо труснув головою:

— Ні, ні, ні... Це-ж не я... Це приятель у мене.. Занедужав, зараз лежить... Розумієте?... А коли будуть видавати?

— Через два тижні. Приходьте—і могорич!

Мов божевільний, вибіг він на вулицю. Завзято штовхався на пішоходах, спотикався, мало не попав під трамвай. Нічого не розумів, нічого не бачив—тільки падали розтопленим золотом величезні цифри: 2002... Коли-ж взявся за клямку своїх дверей і згадав про Марту,—піднесення прохолотло, вщухло. Постояв трошки і пішов провулком, повз свій двір.

Його найбільше непокоїло, що Марта завчасно може довідатись. Сьогодні вона ще нічого не знає—це ясно, але завтра, чи то на базарі, чи де інде напевно ж почує і почне докопуватись. Тоді буде пізно. Тоді вже ніякими силами не виманити в неї квитка й пропаде—страшно подумати!—пропаде з під самісеньких рук така сума. Скільки-ж можна зробити—разу всі свої невдачі полагодити, столовку к чорту, замість неї ресторан, кабаре, прибутки... Страшно подумати! Але як дістати отого квитка? Марта не така вже й макуха—легко не видадириш.

Довго ходив Борис Павлович, і десятки найрозмаїтіших планів юрмилися, перекидалися в його голові. Голова вже починала крутитися, в роті сохло, наче з огневиці, в очах туман, і в тумані величезні гарячі цифри...

Стемніло вже, коли пішов додому. Трохи опанував себе і роблено-спокійно приступив до щоденної поранки. Але як тільки навірналася на очі Марта, серце йому враз стиснулося—вона й не вона. Не Марта, а якась загадкова, чудна істота, навіть не те, а якесь кабалістичне чортівіння—живий, рухомий № 2002...

— Марто,—піймав він її і проході за руку,—у мене до вас є дуже, дуже важне діло. Коли робота скінчиться, зайдіть до мене.

Зав. відділом преси ЦК КП(б)У
т. Равіч-Черкаський.

Хвилинку він сидів нерухомо, мов прикипів до стільця.

Потім з-під лобі оглянувся і, тихенько склавши газету, тихенько сунув її разом із книжкою в кишеню.

Цього він ніяк не сподівався. Записав він майже випадково, бо якось лише на момент показано йому квитка. Видно було, що Марта його береже й до лотереї ставиться з довір'ям, але, як завжди, ховається від усіх, мов той слимак у хлипавку.

Він довго не міг освоїтися з думкою, що Марта виграла. Кілька разів забігав у кухню, обережно кидав на неї пильні погляди й кожного разу, сам дивуючись, помічав у ній щось нове, на що раніше й не звертав уваги. Кожного разу Марта набірала в його очах якихся чудних рисок—перетворювалася, здавалася іншою. Йому було приємно, що він поки що господар такої цікавої таємниці, але в той-же час заздрість дряпала під серцем.

Марта помітила його гострий позір. Цей позір видався їй трохи дивним, та зрозуміла вона по—своєму. Спочатку пов'язала голову чистою хусточкою, спустила нижче спідницю, а потім надокучило, що хазяїн настирливо крутиться в кухні, і нервово пробуркотіла:

— Чого-б ото я товклася між горшками?... Ідіть собі звідци, ей-право.

Борис Павлович ледве дочекався четвертої години (так—в газеті) і побіг у місто, до будинку, де відбувалася лотерея. Розпитавши, що і як, він живосилою протиснувся наперед. На щастя нагодився знайомий, що часто бував у столовці, і через нього Борис Павлович почав ретельні розвідки.

— Який, ви кажете, номер? 2002?—здивовано й непокоїно запитав той у Бориса Павловича, повертаючи по якімсь часі з за перегорідки,

це раз глянув.
Так, і тут і там—№ 2002

А в записній книжці, проти номеру стояло: Марта.

Пролетарські письменники—„гартіванці“—Валеріян Поліщук, Олекса Досвітній, Павло Тичина, командировані Наркомосом УСРР та спілкою „Гарт“, за кордон для ознайомлення Заходу з досягненнями пролетарської культури і для зв'язку з закордонними пролет. письменниками.

отого квитка? Марта не така вже й макуха—легко не ви-
дуриш.

Довго ходив Борис Павлович, і десятки найрозмаїтіших планів юрмилися, перекидалися в його голові. Голова вже починала крутитися, в роті сохло, наче з огневиці, в очах туман, і в тумані величезні гарячі цифри...

Стемніло вже, коли пішов додому. Трохи опанував себе роблено-спокійно приступив до щоденної поранки. Але як тільки на вернула на очі Марта, серце йому враз стиснулося—вона й не вона. Не Марта, а якась загадкова, чудна істота, навіть не те, а якась кабалістичне чортівиння—живий, рухомий № 2002...

— Марто,—піймав він її проході за руку,—у мене вас є дуже, дуже важне діло. Коли робота скінчиться, зайдіть до мене.

Вона здивовано глянула на нього—таким він ще ніколи не був—і тихо, покірно відповіла: — Добре.

Було пізно, коли зачинили столовку. Діти вже спали. Борис Павлович старанно затушкував двері до їхньої кімнати й нетерпляче, навшпиньках крутився в кутку в кутку, поки не ввійшла Марта.

Ввічливо запропонував сісти. Повагом скрутив цигарку, очі кашлявся і почав:

— Те, що я вам зараз скажу, вас дуже здивує, може й вривається, але що робити... Тепер такі часи, що кожної хвилини до всього треба бути готовим. Ви, Марто, в мене служите вже два роки і дитину по собі держите. Здається, нічим

вас не кривдив, гроші платив акуратно, тільки за нехлюйство вимовляв, як от навіть сьогодні, але ви самі знаєте, що...

— Борисе Павловичу,—раптом заморгала Марта очима, я вже знаю, до чого це ви... Борисе Павловичу, я-ж, голу чику, невинна, бо робота моя така.. Знаю-ж я, що ви з блгородних і чистоту любите, але як-що за це хочете мене штурфувати, чи службу відмовити, то ей-бо, прис'єй-бо, не винна-ж я.

— Та почекайте, не те,—перебив Борис Павлович,—краще слухайте. Ви думаєте, мені справді так важно, що хто там із публіки побачить вас розпатланого? Думаєте важно

Наплювати! А мені важно, щоб ви, ви були чиста. Ви знаєте, яка була моя небіжка? А-ні тобі порошинки. Я звик... Да... А тепер послухайте—я сам, у мене діти. Ви теж сами й у вас дитина... Я вже не молодий, і ви не молоді. Розумієте?

— Ой, голубчику, ви щось таке говорите, що я й боюся...

— Не бійтеся, Марто, я чесна людина, дурисвітство мені вже не по літах... Вже кілька разів підбивало мене все сказати, але замість того лаявся за нехлюйство... Та що там довго—кажіть прямо: підете за мене замуж?

— Марта остовпіла. А Борис Павлович підсунувся до неї ближче, схопив за руку й, зазираючи в очі, густо засипав словами. Говорив про те, як вона хазяйнуватиме в столовці, як гарно, спокійно вони будуватимуть життя та вчитимуть разом дітей, говорив, що вона давно вже впала йому в око, що любить її. В барвистих словах розгортав широчінь свого почуття. Пояснив, чому мовчав досі: хотів, як чесна людина, себе перевірити й підготувати Марту. Між иншим ревниво закинув про сусіду-шофера, який вчащає на кухню, і просив негайно з ним покінчити. Просив на довго справу не відкладати,—завтра-ж піти й записатися.

— Ну, Марточко?

Вона була, як у сні. Вона ніяк не могла збагнути...

— Чекайте, дайте хоч подумати... Я ніяк...

— Та що ви, наче дівчинка!.. Говорять же двоє дорослих... Говорю я, Борис Павлович, якому, здається, повірити можна. Все - в ваших руках! Або - так, або - так!.. Вирішуйте!..

— Я... Добре...

Він звабно припав до руки й, лише коли одірвався, помітив, що рука пінна та червона й під нігтями густі жалобні смуги. Його занудило, і він швидко одвернув голову.

— Чудно мені, чудно...

вічними турботами, вислужуванням, поневір'ям, терпеливе, велике для неї і непомітне для інших життя в мент стало, як на долоні.

Марта зітхнула, але почула, що їй радісно-легко. Тепер цього вже не буде, тепер все буде инакше, по-новому...

Раптом погляд її зупинився на сорочці — брудна, в жовтих пасмах. Стало самій соромно, аж завоштузилась на ліжку. Коли-ж спало на думку, що така інтимна нечупарність найшвидше може відштовхнути від неї Бориса Павловича, вона жакнулася і дала собі слово завтра-ж упорядкувати своє вбрання.

Ніч проповзла, як ті маї, неспокійна, розхрістана. Уривками ввижалося щось гарне, ввижалося і страшне. На ранок, лежучи нерухомо, мов після важкої хвороби, вона довго не могла опам'ятатися. Все, що сталося вчора, здавалося тільки чудним сном. Було навіть смішно. А коли в розплющені очі плигнули пустотливі, сліпучі зайчики, проганяючи паморочну дрімоту, коли перед свідомістю у всій неможливій величині виросла гола дійсність,—Марті стало ніяково й тривожно. Вона згадала, що треба зараз же приступати до вбрання, і повитя-

гавши всі свої вузлики та схованки, так чомусь і застигла над ними. Більше й більше охоплювала розважність. Особливо дивною здавалась їй напосідливість Бориса Павловича.

Все-ж таки краще спочатку подумати, перевірити, трохи відтягти. Може-б вона так і зробила, але в цей час на порозі виріс Борис Павлович.

— Ну, я жду. Через чверть години йдемо,—сказав рішуче, неодмовно. Марта враз стратила волю. Зібралася похапцем, а далі—вона вже нічого не пам'ятала.

Група членів спілки студ. грам. УСРР в Празі з т.т. гартованими в час їх перебування

дівчинка!... Говорю я, Борис Павлович, якому, здається, повірити можна. Все — в ваших руках! Або — так, або — так!... Вирішуйте!..

— Я... Добре...

Він звабно припав до руки їй, лише коли одірвався, помітив, що рука пінна та червона й під нігтями густі жалобні смуги. Його занудило, і він швидко одвернув голову.

— Чудно мені, чудно... — звільна, в соловодкій задумі прошепотіла Марта, — ніяк не стямлюся... Й чому так швидко, завтра-ж? Дайте хоч...

— Ні, Марточко, — занепокоєно перебив її, — це не швидко, це вже давно. Більше чекати не можу й не хочу!.. Завтра-ж, неодмінно завтра!..

Майнула думка, щоби зразу перейти до головного, але вчасно схаменувся. Зрозумів, що цим можна тільки викликати підозріння і зіпсувати всю справу. Найкраще — теж завтра, коли розчерк пера остаточно заспокоїть і переконає.

Вночі, як завжди, постукав шофер. Марта злегка відхилила двері і через тоненьку шпарку холодно заявила:

— І не ходи, і не грюкай... Кінець.

— Чи не здуріла, Марто? Що таке?

— А таке... Вихожу замуж за хазяїна. Завтра на запис іду. Поняв? — і перед самим шоферовим носом хлопнула дверима.

Вона довго не могла заснути. Подушка горіла, горіли щоки. І думок гарячих була повна голова.

Нарешті засвітила лампу, зняла засиджене мухами зеркала і, старанно обтерши його, глянула на себе. Схвильовані, великі очі, наче сп'янілі, наче злегка заволоклися сльозою. А під очима зморшки, і на лобі зморшки, і підборіддя в зморшках. Життя встигло вже покласти чимало відзнак, так показало, що вона й не сподівалася. І вдивляючись, вона помаленьку починала щось згадувати, починала пізнавати ці сучасні відзнаки, читати по них, як з книжки. Все її життя з

Група членів спілки студ. гром. УСРР в Празі з т.г. гартованцями в час їх перебування та виступів у Празі, на мурах старої фортеці „Візераді“.

вийшли вже з похмурого чужого будинку і хтось, віншуючи, почав тиснути їй руку, вона трохи опам'яталася.

— Ой, лишенько, я й забула!.. Вечір скоро, а в мене й досі м'яса нема! Ідіть собі, а я побіжу...

Її хотіли утримати, кликали, сміялися, але вона одмахнула настирлива думка. І коли, за порадою знайомих крамарів вона з цією думкою заскочила до старого базарного мастака, той, глянувши на її зашаріле обличчя та нервові рухи, враз насто-рожився і потайливо примружив око. А Марта, хапаючись, вигребла з-за пазухи заялозенного вузлика й почала шматувати його тримтючими руками.

— Скільки за це? — спитала вона, розгорнувши своєрідну скарбничку й кидаючи на стіл золотого хрестика.

— А нащо вам продавати? — підозріло спитав мастак.

— Грошей зараз треба. Скільки?

Він повів вусами, як тарган, підкинув на долоні, обдивився, обнюхав, довго торгувався, граючи на терпінні дивно-схвильованого гостя. І коли, отримавши нарешті гроші, розгублений гість вибіг з хати, мастак підняв з-під лавки, де той вовтузився, блідо-зеленого папірця.

Розгорнув:

№ 2002, — і хвилину подумавши, хитро повів тарганячим вусом.

...До дому Марта повертала, щасливо всміхаючись, — вона купила собі нової білизни з гарного, тонкого полотна.

Аркадій Любченко.

ти напосідливість Бо-
риса Павловича.

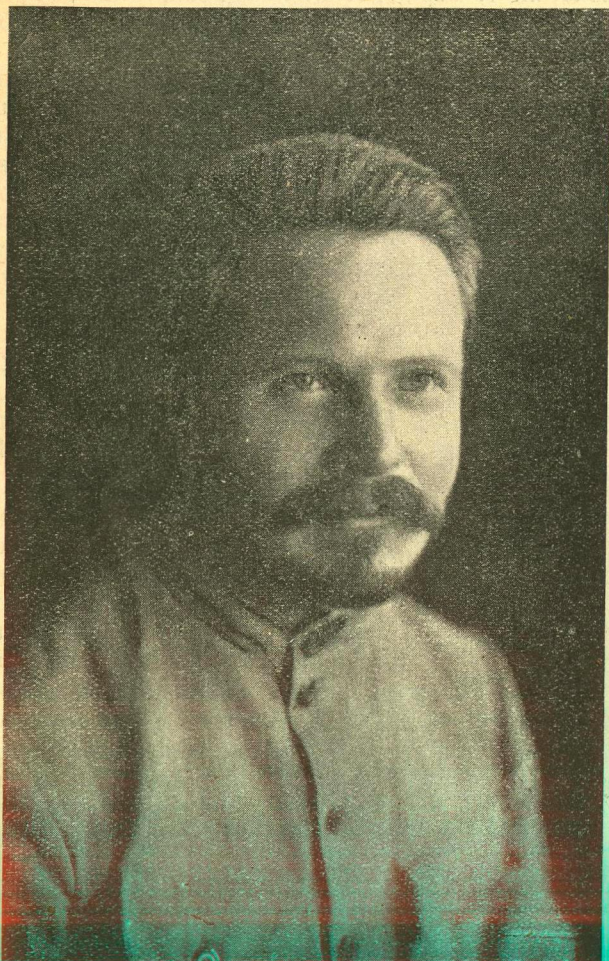
Все-ж таки краще спочатку подумати, перевірити, трохи відтягти. Може-б вона так і зробила, але в цей час на порозі виріс Борис Павлович.

— Ну, я жду. Через чверть години йдемо, — сказав рішуче, неодмовно. Марта враз стратила волю. Зібралася похапцем, а далі — вона вже нічого не пам'ятала, далі — півдня, як в тумані... І тільки як

М. В. ФРУНЗЕ.

(З нагоди призначення Народнім Комісаром військових та морських справ та Головою Реввійськради СРСР).

Тов. Фрунзе народився 1885 року в місті Пришпеді, Семиріччинської області. Батько його—молдаванин, матір—селянка Воронізької губ. 1904 року тов. Фрунзе закінчив у Вірному гімназію, і тут вперше в гуртках самоосвіти познайомився із революційними діячами. Закінчивши гімназію він вступив до Пе-

тербурзької Політехніки, якої, однак, не скінчив. У перші ж роки студентства він пристав до РСДРП та почав діяльність професіонала-революціонера. 1905 року т. Фрунзе працював в Івано-Вознесенському промисловому районі та був одним з організаторів великого страйку текстильників, що охопив увесь район. 1907 року т. Фрунзе вже четвертий раз було заарештовано в м. Шуї та за належність до РСДРП (більшовиків) при-суджено до 4-х років ка-

Потрібен добрий організатор та вождь. У грудні 1918 року тов. Фрунзе призначено за командувача 4-ої армії східного фронту. З цього часу розпочинається цілком бойова робота червоного полководця.

Білогвардійські ешелони йшли прямим маршрутом, навіть з аншлагами на вагонах: „Курган—Уфа—Москва“. Білі стягли до Бузулуку свою непереможню 7 гірську дивізію та готувалися до штурму Самари. Самарські білогвардійці на великдень вже ждали „своїх“.

І ось у цей час Червона армія, що нею керував т. Фрунзе, несподівано вдарила у фланг колчаківської армії—саме в район Бузулука.

І в наслідок вдачних тактичних маневрів військо Колчакова на підходах до Уфи було розгромлене та відкинуте геть з річку Білу. В упертих боях 7 та 8 червня т. Фрунзе сам брав безпосередню участь, був на найбільше небезпечних місцях та у важкі хвилини власним прикладом підбадьорював військо.

Ось де один яскравий епізод.

Один із наших полків не витримав скаженого вогню ворога та після сильних контр атак білих почав відходити. Т. Фрунзе, зараз же опинився у небезпечному місці.

Начальник дивізії сміливий тов. Чапаєв, що загинув смертю хоробрих, бажаючи врятувати т. Фрунзе од небезпеки, прохав: „тов. командувачу, тут вам не місце, йдіть звідци. Я командир дивізії, ви не маєте права розпорятися моїми частинами“.

„Я приймаю командування полком“, спокійно відповів Фрунзе та повів полк в атаку.

Підбадьорені прикладом свого командувача, червоні полки ізнову пішли вперед, погнали білих. І 9 червня сміливим ударом було взято Уфу. Але під час бою тов. Фрунзе було контужено бомбою з ворожого аероплану.

За блискуче виконану уфимську операцію тов. Фрунзе було нагороджено орденом Червоною прапора.

У серпні 1919 року, коли східний фронт було поділено на два напрямки—Сибірський та Туркестанський, тов. Фрунзе прийняв командування арміями Туркестанського фронту.

У жовтні він виконав чергову операцію у справі оточення та знищення південної армії Колчакової. У наслідок вдачних маневрів було оточено всю групу військ генерала Белова, і

М. В. Фрунзе.

Коли т. Фрунзе одбував кару, його знову притягли до суду у справі про збройний опір поліції та присудили до **смертної кари**.

Нарешті, замість смертної кари призначили т. Фрунзе 6 років каторжної роботи, яку т. Фрунзе відбував у Владимирському централі, потім у Миколаївській та Олександрівській каторжних тюрмах. 1914 року т. Фрунзе, відбувши каторгу, пішов на поселення у Верхнинський повіт Іркутської губернії. Влітку 1915 року його знову було заарештовано за утворення підпольної організації. У серпні того ж року т. Фрунзе утік з тюрми та працював нелегально у Забайкальській області під прізвиськом В. Г. Василенка. Але незабаром т. Фрунзе виявили охоронники, тільки випадково пощастило йому втекти від арешту в Росію; там він ховався, узявши прізвище Михайлова.

Після лютневої революції т. Фрунзе був одним із керівників революційного руху в Мінському, у Білорусі та на західному фронті. У корніловські дні він був начальником штабу революційних військ Мінського участку.

Почалися жовтневі бої. Тов. Фрунзе на чолі 2000 армії Івано-Вознесенських ткачів йде до Москви на допомогу московському робітництву.

Далі т. Фрунзе бере активну участь у ліквідації Ярославського заколоту та після цього його призначено за військового комісара Ярославської округи.

Білогвардійці захопили увесь Сибір, ватаги Колчакові успішно йшли вперед, погрожували Волзі—цього нерву Радянських республік. Становище було важке. Ще незорганізована як слід Червона армія не витримує ударів добре організованих офіцерських полків.

Начальник дивізії сміливий тов. Чапаєв, що загинув смертю хоробрих, бажаючи врятувати т. Фрунзе од небезпеки, прохав: „тов. командувачу, тут вам не місце, йдіть звідци. Я командир дивізії, ви не маєте права розпорятися моїми частинами“.

„Я приймаю командування полком“, спокійно відповів тов. Фрунзе та повів полк в атаку.

Підбадьорені прикладом свого командувача, червоні полки знову пішли вперед, погнали білих. 19 червня сміливим ударом було взято Уфу. Але під час бою тов. Фрунзе було контужено бомбою з ворожого аероплану.

За блискуче виконану уфимську операцію тов. Фрунзе було нагороджено орденом Червоною прапору.

У серпні 1919 року, коли східний фронт було поділено на два напрямки—Сибірський та Туркестанський, тов. Фрунзе прийняв командування арміями Туркестанського фронту.

У жовтні він виконав чергову операцію у справі оточення та знищення південної армії Колчакової. У наслідок вдачних маневрів було оточено всю групу військ генерала Белова, і 70 тисяч оренбурзьких козаків складо зброю, їх було узятو полон разом із зброєю та технічною частиною. Сам генерал Белов на аероплані утік до своїх.

3 лютого 1920 року до серпня того ж року т. Фрунзе працював у Туркестані, ліквідував Закаспійський фронт, звільнив Семирічинську область від білогвардійщини та керував боротьбою із басмачами у Фергані.

У серпні, коли спалахнуло збройне повстання молодобухарців, тов. Фрунзе керував ліквідацією бухарського еміратства. За тиждень усю Бухару було звільнено від білогвардійських ватаг та чужоземного війська (авганського).

У жовтні 1920 р. тов. Фрунзе відкликали з Туркестану та доручили йому ліквідувати Врангеля. За його керівництва було утворено новий південний фронт. Тут т. Фрунзе ще раз показав, який він талановитий організатор та стратег. За короткий час існування південного фронту Червона армія була підготована до рішучого наступу. Врангель зазнав кілька страшних ударів.

Далі сміливими ударами було оточено та знищено армію Врангеля, прорвано всі мури Кримського Вердену, Крим став червоним.

І оця ліквідація останнього притулку нашої контр-революції—це одна із найславетніших сторінок в історії перемоги Червоної армії та діяльності т. Фрунзе.

Потім за непосреднім керівництвом т. Фрунзе було знищено на Україні петлюрівщину та махновщину.

Влітку 1921 року тов. Фрунзе, коли він був у розвідці, оточили були махновці, його плащ та сідло було прострелено у семи місцях. Самого т. Фрунзе було поранено, і тільки чудовий випадок врятував вождя.

Оце такий дуже побіжний нарис послуг М. В. Фрунзе.

Розірвані польські кайдани!..

Г. Абрамов.

(До прибуття українських політемігрантів на Україну).

В неділю 8-го лютого в Харків прибули товариші, звільнені з польських в'язниць, що їх звільнено в обмін на білополяків, що відправлено з СРСР в Польщу.

На вокзалі ще до 8 годин ранку прибули представники Харківського пролетаріату, щоб вітати звільнених братів, що були у полоні в польській буржуазії. Зустрічати політемігрантів прибули представники ЦК і Губвідділу МОДР'у, Губкому КП(б)У, Комітету політемігрантів, т-ва політкаторжан і політично-висланих, представників окремих підприємств, профспілок, залізничників, представники преси.

— Весь час тримали у карних камерах. Вимоги окремої камери для політичних не задовольнялись:—ви такі ж бандити, як вони—була відповідь начальства в'язниць.

Тов. Отрода повідомляє про де-які факти. Де-кілька разів голодували по 5—6 день, але за це замикали у карцер і одягали кайдани.

— Був і такий жахливий випадок, про який мені відомо офіційно: був у в'язниці матрос з села Мошаниці Стефан Горчак. Коли його заарештували, то у дефензиві поклали на його голову 5 рушниць і випалили. Через те він став божевільним, а потім його отруїли, щоб на суді не дізнались про варварства дефензиви.

А піп з с. Мошаниці сам подавав заяви, щоб Горчака було вбито до суду, бо боявся його викриття на суді.

— Коли я був хворий, то протягом 2-х тижнів не кликали лікаря, а після того, як він був і дав лікарство, то його не було зроблено, і я демонстративно вийшов (вірніш, мене було винесено товаришами) з лазарету.

* * *

Тов. Омельчук повідомив, що начальство в'язниць використовує карних в'язнів, яко шпигунів над політичними в'язнями. Ксендзи в тюрмі—ті ж адміністратори: коли в'язень ходить у костел і проявляє релігійність—з нього знімають кайдани і взагалі йому легше життя у в'язниці; а коли не ходить то з нього не знімають кайданів і відношення цілком инакше.

Між иншим т. Омельчук повідомив, що з селянства „кресів“ стягують багато податків—до 70 ріжних податків. Селянство стогне під ярмом поляків.

* * *

Тов. Ільчук повідомив, що в Білостоцькій в'язниці за останні 4 роки були 1400 випадків смерті, при кількості в'язнів одночасово у в'язниці—400—500 чол. Це досить скриво свідчить про „гуманність“ польських катів.

ПОЛЬСЬКИЙ КОМУНІСТИЧНИЙ КЛУБ

зустріч політемігрантів на Харківському вокзалі:

Всього прибуло 28 в'язнів, а саме т.т.: Шеремета, Бергер Ф., Бергад Л., Бергер Ш., Бергад П., Підгірний Ф., Кабцан Ш., Мельник Я., Гончар Я., Ляковець І., Білоусов К., Лось П., Омельчук Т., Бондарев А., Дюдяник Л., Ільчук Ф., Отрода М., Дацюта Т., Курач Г., Сачинюк Г., Каменецький А., Цісельська С., Шіпук Г., Петрович Г., Вишневецький, Михайлов-Філіпов, Палюшек і Романюк.

зустріч політемігрантів на Харківському вокзалі:

Всього прибуло 28 в'язнів, а саме т.т: Шеремета, Бергер Ф., Бергад Л., Бергер Ш., Бергад П., Підгірний Ф., Кабцан Ш., Мельник Я., Гончар Я., Лясковець І., Білоусов К., Лось П., Омельчук Т., Бондарев А., Дюдяник Л., Ільчук Ф., Отрода М., Дацюта Т., Курач Г., Сачинюк Г., Каменецький А., Цісельська С., Шіпук Г., Петрович Г., Вишневський, Михайлов-Філіпов, Палюшек і Романушко. Серед приїхавших—3 жінки. Більшість емігрантів були засуджені на 5—10 років ув'язнення.

Прибувши політемігранти багато цікавого оповідали про своє ув'язнення. Гарно відомо українським робітникам і селянам, що життя в польських в'язницях для політичних в'язнів завжди було жакливим, і на це неодноразово, вказувалося і на сторінках преси, і на зборах робітників і селян, і це навіть було причиною і основою багатьох резолюцій протесту робітничих і селянських зборів.

Дочка старого Бергада—Ліза Бергад—також була ув'язнена в Луцькій в'язниці. На 10 років було засуджено її за „участие в организации, ставящей себе целью ниспровержение существующего в Польше строя“.

З болью оповідає вона про умови ув'язнення.

— Важко приходитьсь жити в'язням, повідомляє вона: в Луцькій в'язниці зараз 500 політичних ув'язнених; бійка, катування—часті явища.

* * *

Смерть від насильного годування.

Тов. Михайлов-Філіпов—сидів головним чином в Білостоцькій в'язниці. За участь в повстанні був засуджений на 10 років, при чому йому не було зараховано 3 роки попереднього ув'язнення; сидів 4 роки, залишилося бути у в'язниці ще 9 років.

5 разів оголошував голодовку, при чому кожна з них тривала по 5—7 днів. Як тільки оголошував голодовку—роздягали до-гола і—в кайдани. Часто пробували насильно годувати під час голодовки: насильно вводять кишку в рот і вливають їжу.

— Мушу сказати, що при насильному годуванні часто рвали губи, били до втрати свідомості.

А бувало й гірше: чотири наших товариші, т.т. **Бондарчук, Скулепа, Пантоль і Антіпорович**, після насильного годування під час голодовки вмерли. Цей факт відбувся у Білостоцькій в'язниці.

* * *

Кайдани, дефензива й отрута.

Тов. Отрода—був по багатьох в'язницях в Луцькій, Білостоцькій, Ковенській... Засудили його за повстання до 4-х років в'язниці, та 2 1/2 р. сидів до суду, а разом 6 1/2 років був у в'язниці.

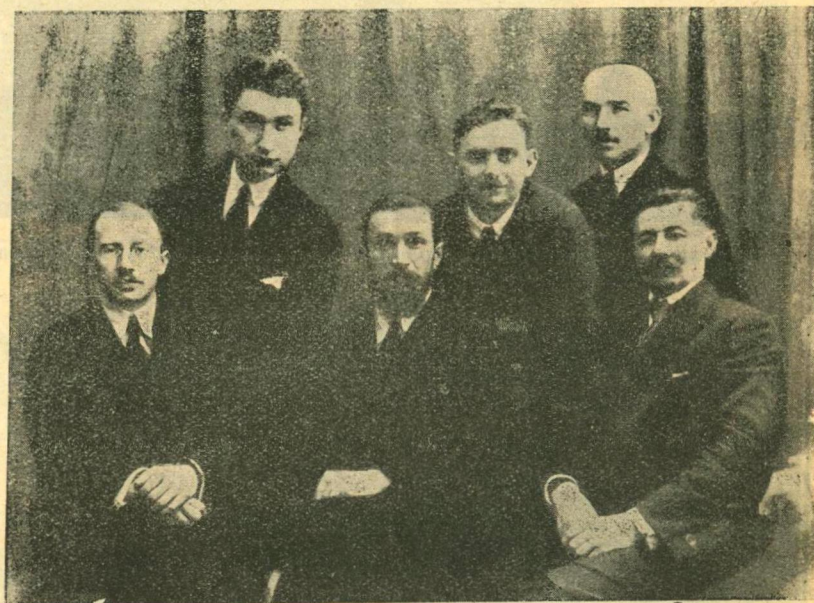
дани і взагалі йому легше жити у в'язниці; а коли не ходить то з нього не знімають кайданів і відношення цілком инакше.

Між иншим т. Омельчук повідомив, що з селянства „кресів“ стягують багато податків—до 70 ріжних податків. Селянство стогне під ярмом поляків.

* * *

Тов. Ільчук повідомив, що в Білостоцькій в'язниці за останні 4 роки були 1400 випадків смерті, при кількості в'язнів одночасово у в'язниці—400—500 чол. Це досить скраво свідчить про «гуманність» польських катів.

ПОЛЬСЬКИЙ КОМУНІСТИЧНИЙ КЛУБ

Осип Скрипа, Андрій Пашун, Хома Пріступа, Яків Войтюк, Станіслав Ланцуцький, Степан Круліковський.

Тов. Бергер повідомляє про надто цікавий факт: графіня Грохольська принесла Луцькій в'язниці «дуже цінний» подарунок: беручи на увагу важку працю адміністрації в'язниці, вона подарила... 800 пар кайданів.

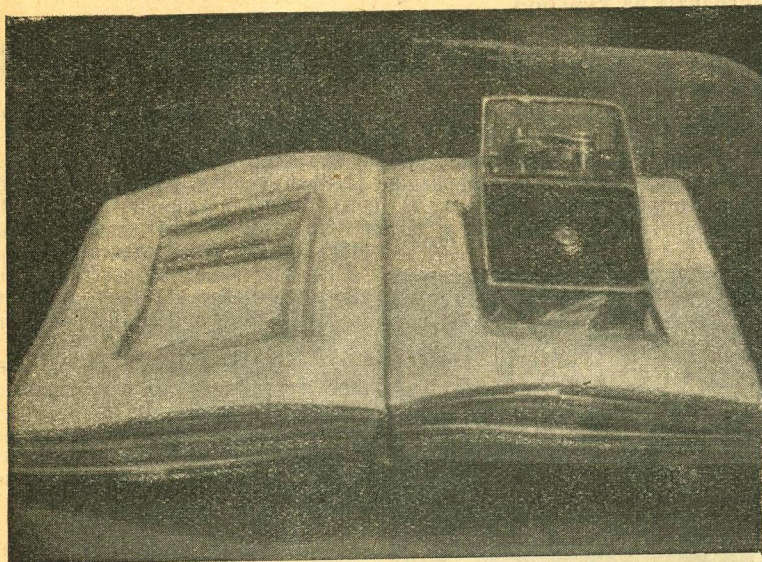
* * *

Решта звільнених в'язнів повідомляють про аналогічні факти.

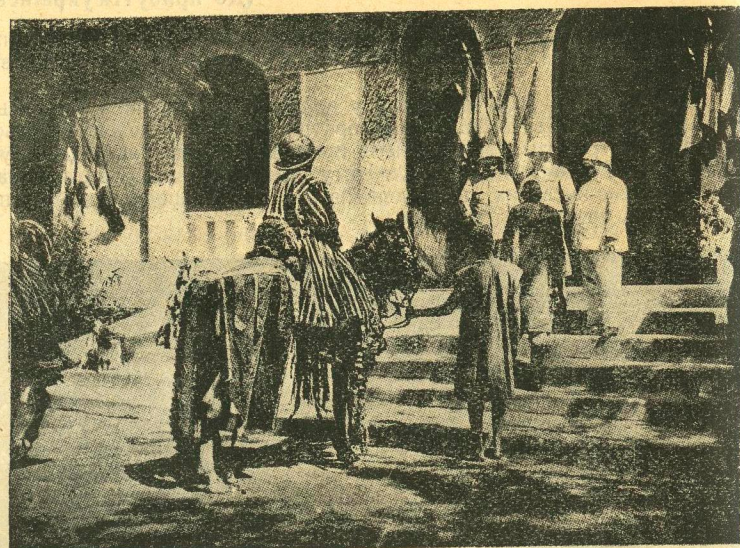
Жахом і ненавистю дишуть їх оповідання... Але ця ненависть не є сліпою ненавистю, яка шукає помсти за особисту образу або катування. Ні, це є ненависть класова, ненависть робітників і селян до гнобителів з лав буржуазії, і в цій ненависті є запорука, що буржуазний лад буде повалено і над світом засяє червона зоря комунізму!...

І 28 політемігрантів, що їх міцна рука робітника й селянина Радрес-публік вирвала з рук озвірівших панів, 28 врятованих від лютої смерті й катувань дали робітничій класі СРСР урочисту обіцянку йти поруч з ним, за для-майбутньої вже недалекої перемоги!...

ВСЕСВІТНЯ ІЛЮСТРАЦІЯ.

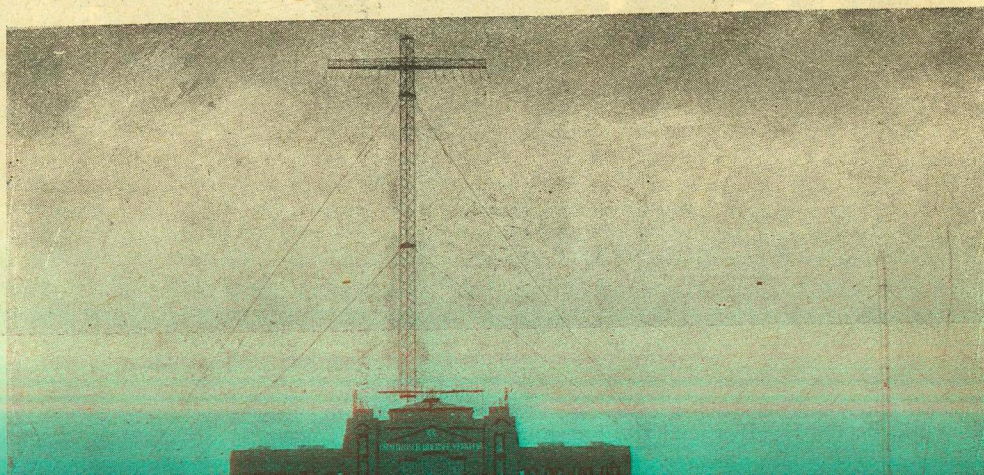
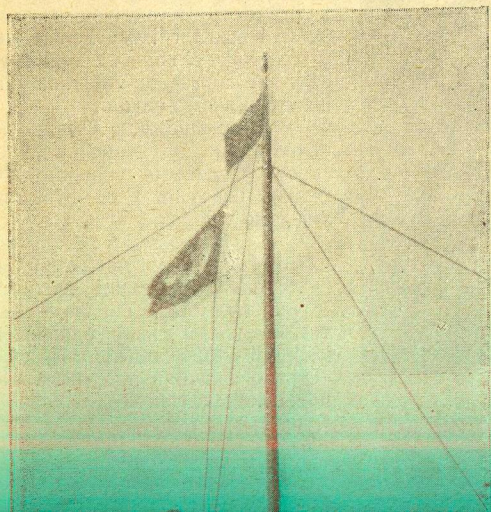

Ця біблія була передана в Америці в'язню. Користуючись вміщеним у біблію радіо-приймником в'язень підтримував зв'язок з своїми товаришами на волі.

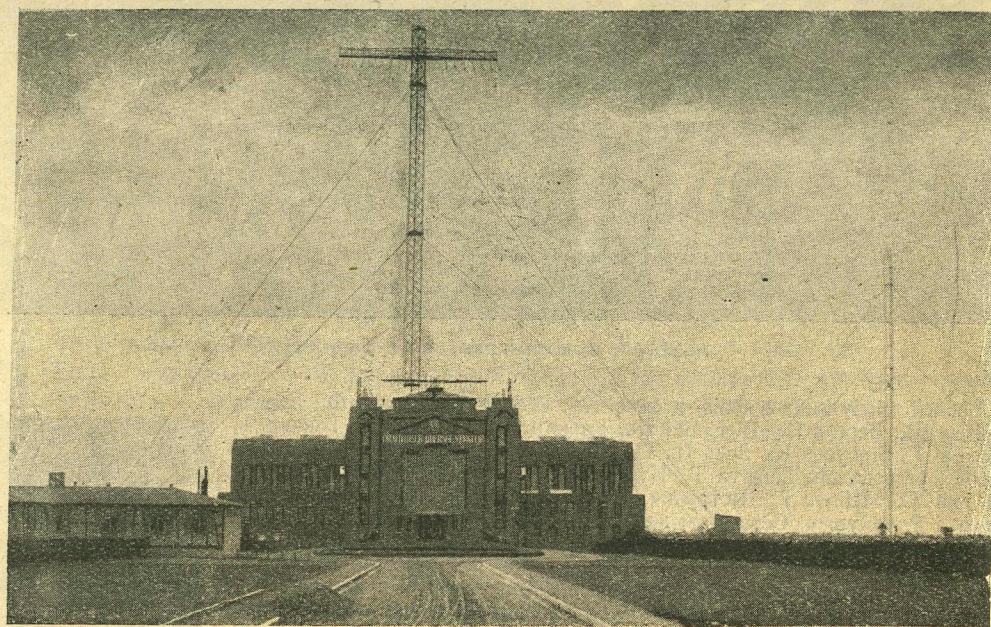
Як Франція керує колоніями. До «вельможного французького pana Франше д'Еспере» завітав «з візитою» і король країни дагомеїв.

Найбільша в світі радіо-станція.

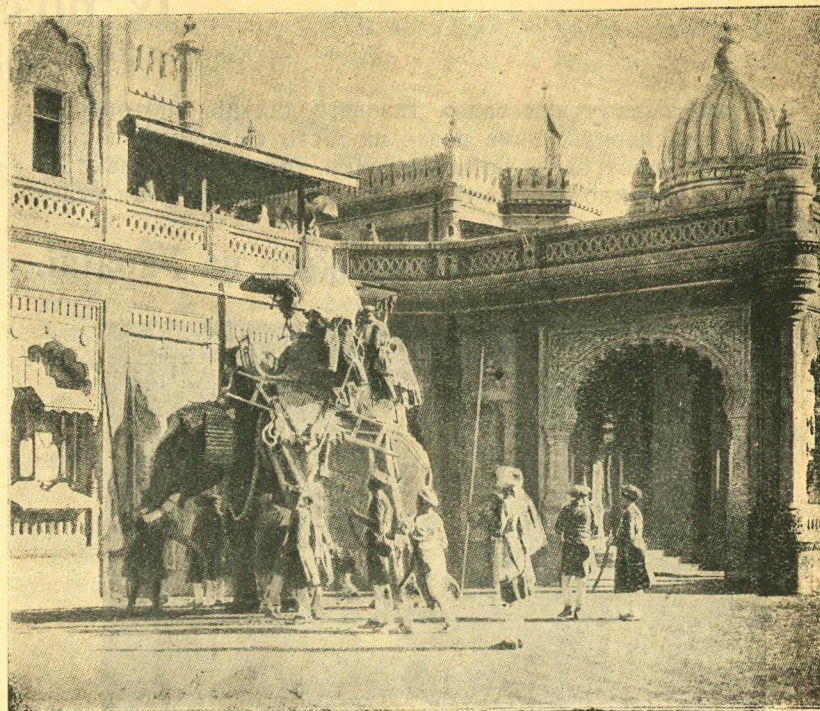
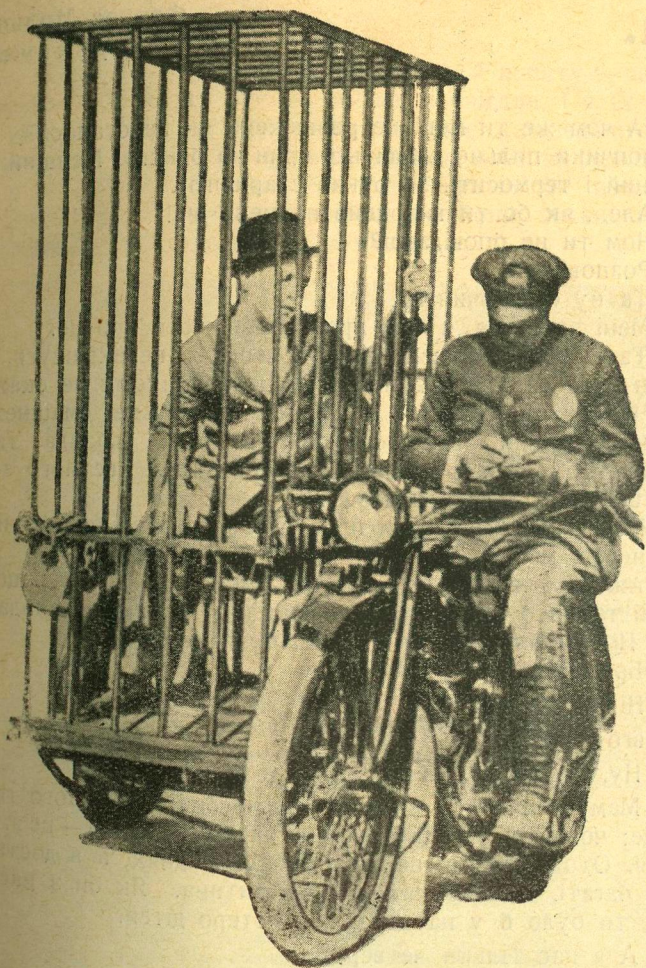
Установка Радянського прапору
на острові Врангеля.

Науенська радіо-станція своїм прийомником та посилачем найкраща в світі.

Селяне й учні шкіл колишнього бандитського села Губинихи, на Катеринославщині, святкують шефство ДПУ над їх селом

Король Індорн (Африка) всідає на слона біля брами свого палацу.

Ліворуч—„наука й техніка“.

Американська поліція вигадала спосіб попередження втечі арештантів: їх перевозять до в'язниці у звірячих клітках, приладжених до мотоциклетів.

Зліва на право у першому ряду: Даровський — лодзинський воевода; генерал Галлер — шеф генерального штабу; Смольський — віце-міністр внутрішніх справ.

люблінський віце-воевода; Рембровський — білостоцький воевода; Завистовський — тарнопільський воевода; Юристовський — станіславівський воевода.

Король Індорн (Африка) всідає на слона біля брами палацу.

Ліворуч—„наука й техніка“.

Американська поліція вигадала спосіб попередження втечі арештантів: їх перевозять до в'язниці у звірячих клітках, приладжених до мотоциклетів.

Зліва на право у першому ряду: Даровський — лодзинський воевода; генерал Галлер — шеф генерального штабу; Смольський — віце-міністр внутрішн. справ; Ратайський — міністр внутрішн. справ; Ольпінський, віце-міністр внутрішніх справ; Бнінський — познанський воевода; генерал Ольшевський — волинський воевода.

З'їзд воєвод у Варшаві.

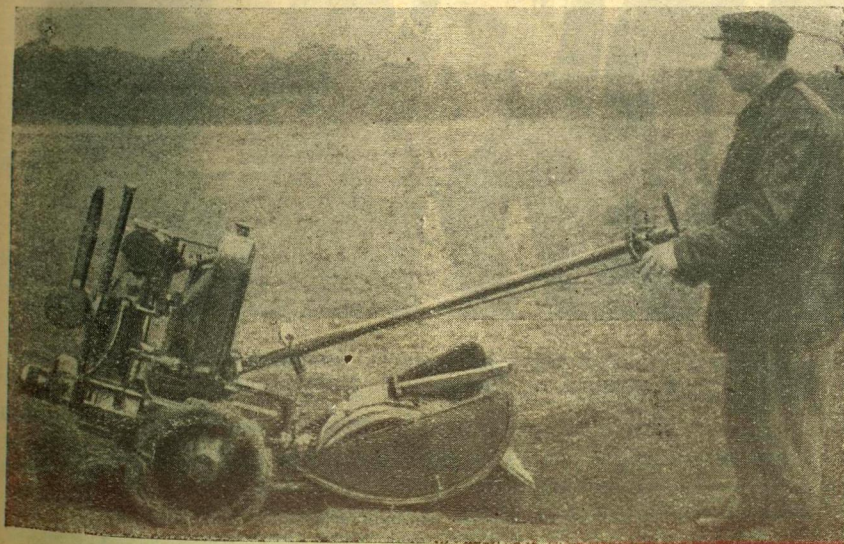
У другому ряду: Ярмолівч—градоначальник Варшави; доктор Вахов'як — поморський воевода; генерал Млодзінський — поліський воевода; доктор Гарський — львівський воевода; Мантейфель — келецький воевода; Коваліковський — краківський воевода; Більський — горнослонський; доктор Брилля —

люблінський віце-воевода; Рембровський — білостоцький воевода; Завистовський — тарнопільський воевода; Юристовський — станіславівський воевода; генерал Янушайтіс — новогрудський воевода.

Компанія ця зібралась у Варшаві на нараду, де було обговорено, яких за-

ходів треба вживати для боротьби з повстанцями на кресах.

Серед присутніх воевод є такі перли: поміщик Ольшевський, відомий своїми кривавими розправами з робітництвом та селянством на кресах; генерал Янушайтіс — погромщик і кат білоруського селянства та генерал Галлер, якому зараз доручено боротьбу з „хлопськими бандами“.

Електричний плуг в Америці.

Контр-демонстрація німецьк. комуністів в час фашиських виступів.

Їх розмова.

(Дитячий діалог).

Фернес Мольнар
(З угорської мови).

Тм'яний, каламутний балон газового лихтаря потопав в вечірньому присмерку... Зима падає на місто сніговими пластівцями. Де-не-де в місті засвічуються вогники, тремтять і блимають...

Їх двоє. У вохкому, похмурому проході під ворітьми ледве чути їхню розмову...

До перебування т. Раковського на Україні.

— А чом же ти мені не розкажеш, як це сталося?
(Хлопчики пильно дивляться один на одного. Менший дуже зворушений і термосить за рукав старшого).

— Але... як бо ти витріщив на мене очі!

— Чом ти не оповідаєш?

— Розповісти?

— Та ну бо, починай!

— Мені здається, я маю право розповісти про це.

— Та вже ж можеш. Коли хочеш, я перехрещусь, і назавжди буде нашою таємницею. Я далі нікому не скажу.

— Чи бач, ми снідали. Снідання було таке смашне: м'який, уподобаний зелений горошок. Мамуня моя сказала татові, чом, Сінумуно, ти такий мовчазний. Моя мама зве його так, твій батько зве його господарем.

— Не завжди. Іноді він просто зве його паном. А ти чом цим вибиваєш мені очі?

— Аж ніскілочка! Але ти не візьми на думку, що ви коли мій татуньо вмер, то ми зробилися такими ж злидарями як ви... Ні, ми — такі ж як і раніш були пани...

— Брешеш...

— Ні, не брешу.

(Довго мовчать).

— Ну, як же це трапилось?

— Мамуня спитала в татка, чи не болить у нього голова. Та й ще: чого він усе дивиться на дитину. Дитина — це я. У нас тільки я. Отож бач, ми не житимем у злиднях, а в достатку будемо багаті, бо в нас лиш одна дитина. Як би з нас був злидарі, то було б у нас душ із шестеро дітей.

— А в нас тільки четверо!

— То хіба що, адже ж ви не надто вбогі: ви просять грошей, незможні. Твій батько дістає тільки платню й чайове. Ми одержуємо гроші скарбові.

— Але ж бо, як це все було?

— Татуньо пильно все дививсь на мене й не відказав нічого. Мама знов спитала його: що тобі таке, чи тобі утруднює мову чи що? Сінумуно, чом ти мовчиш, мені не одмовляйся. Тоді тато їй сказав: дай мені спокій, любя моя. Тато зве мене любя, бо в панів завжди звуть одно одного „любий“. Твій батько не зве своєї матері „моя любя“, тому що ви прості люди.

Х. Г. Раковський.

— У мене є вже шість копійок. У неділю в мене буде вісім, а в вівторок шістьнадцять. У п'ятницю ж назбирається цілих двадцять: у цей день нас завжди навідує бабуся... І тоді я куплю собі аероплан... У нього двоє коліщат, і його можна возити.

— Можна возити?

— А так! Той, що літає, коштує цілі сорок копійок. У нього з середини — гума, її треба накрутити й тоді... А в мене чи й набереться двадцять копійок...

— А чом ти не попросиш у тата ще семигривеника?

— Бо мій татко заподіяв собі смерть.

— Що він зробив?

— Смерть собі заподіяв, хоч він і адвокат...

— Як же він смерть заподіяв?

— Ну, заподіяв та й годі. Хіба ж він не міг цього зробити, як що йому заманулось?

— Коли ж це? Я вдень бачив його на вулиці.

— Правда цьому. Він гуляв, потім ми поснідали, а по їм він ліг на канапу і на ній вдіяв собі смерть. І я не встиг попросити в нього грошей. Але по п'ятницях до нас приїздить бабуня й дарує мені не менш, як п'ятака. В мене буде семигривеник, і я куплю собі аероплан.

— А твій тато?

— Що ти присікався до мене з моїм татком?... Відчепись!

— Він умер?

— Ну, авжеж умер. Чого ти на мене вилупив баньки? Я знаю, це ти мене драчиш? Дарма що твій татко за швейцара, а я ж тебе ніколи цим не дражню. А мій тато хоч і вмер, а все таки адвокат.

Та й ще: чого він усе дивиться на дитину. Дитина — це я. У тільки я. Отож бач, ми не житимем у злиднях, а в достатку будемо багаті, бо в нас лиш одна дитина. Як би з нас злидарі, то було б у нас душ із шестеро дітей.

— А в нас тільки четверо!

— То хіба що, адже ж ви не надто вбогі: ви про незможні. Твій батько дістає тільки платню й чайове. Ми одержуємо гроші скарбові.

— Але ж бо, як це все було?

— Татуньо пильно вседививсь на мене й не відказав мамі. Мама знов спитала його: що тобі таке, чи тобі умож мову чи що? Сінумуно, чом ти мовчиш, мені не одмовля. Тоді тато їй сказав: дай мені спокій, любя моя. Тато зне люблю, бо в панів завжди звучь одно одного „любий“. Твій батько не зве своєї матері „моя любя“, тому що ви прості лю.

— Чому ми — прості люди?

— Та тому що твій батько працює, він — робітник.

— Ні, ми не з робітників, ми не ходимо на роботу...

Переговори радянської влади з Українськ. „народньою респ.“ в 1918 р. Шелухін і т.г. Раковський, Мануїльський.

— А хто підмітає сходи й громадить сніг? Це й є — цювати.

— Ні, це нічого не значить.

— А що це є на твою думку?

— Це... це догляд будинків.

— Отже ні, коли річ іде про мітлу й лопату — це значить працювати. Та дарма. Ото ж, як ми поснідали, і я їх почоломавав, тато раптом притиснув мене до своєї камізельки і цілував, не пускаючи від себе. Тоді мама спитала його по французькому, щоб я не зрозумів: у чім річ? І тато відповів їй: поп, поп. Це теж французькою мовою і значить: ні. Вони, знаєш, і в голові не покладали, що я все це розумію.

Российская Федеративная.

Социальная Советская

Республика.

Москва.

Кремль.

27-го апреля 1918 года.

№ 1942.

ПОЛНОМОЧИЕ.

Решением Совета Народных Комиссаров от 27 апреля с.г. тов. Христиан Георгіевич Ратомскій назначен полномочным представителем Российской Федеративной Социальной Советской Республики для ведения с Украинской Народной Республикой переговоров о заключении договора, начинающихся 28 апреля с.г. в г. Курск и для подписания такового договора.

Председатель Совета Народных Комиссаров

Владимир Ильич Ленин

Комиссар по Иностранным Делам

Управляющий Делами Совета

Народных Комиссаров

Секретарь Совета

— А який він був? Блискучий? У салдатів завжди блискучі а в поліцаїв завжди чорні...

— Цей був, як у поліцаїв.

— Де ж він зараз?

— Він усе ще держить його в руці. Вони заборонили його брати.

Я тільки що хотів попрохати показати револьвер, але тато вислав мене з кімнати, і я побачив, що з очей його лилися сльози. Я побіг сказати мамуні, що тато має гарненький револьвер, коли це почув гуркіт, неначе грім, і прибігши назад побачив, що тато влучив у серце. Його рот був трошки роззявлений, але він нічого не говорив.

— Він тільки раз вистрілив.

— Я гадав, що він ще стрілятиме і чекав, але тато більш не стріляв, хоча в револьвері шість куль.

— А чом він більше не стріляв.

— Тому що вмер. Він влучив як раз в саму середину серця. Це зовсім не тяжко зробити, як що так близько держати. Далеко тяжче влучити в мету. Ти був коли небудь у тирі.

— Звичайно. Три вистріли за сороківку. А в міському садку три за п'ятак.

— А є там барабанщик, що туркотить, коли в нього влучиш?

Частиці

"Всесвіт"

Широ вітано й бачено

щоб цей часпис дійшов до
відвізеньку культурного рівня
українських робітників та
селян

на гадурку і для підписання такого догово-
ра.

Предсідатель Совіта Народних Комиссаров

Василь Савченко
Комиссар по Іностраним Ділам

Управляючі Ділами Совіта
Народних Комиссаров

Секретарь Совіта

Чаюти сові
"Всесвіт"

Широ вітано й бачено
щоб цей часопис допомогав
підвищенню культурного рівня
українських робітників та
селян

Харків
31/2 25р

М. Яковлевич

— І тоді він і подівав собі смерть?
— Ні, перш він сказав мамуні, що хоче трохи відпочити, й мамуня звеліла покоївці покласти подушку на канапу та поставити поруч попільничку, щоб тато не зтрушував попільця на килим. „Ти пропав килим на тім тижні, мій любий“, — мовила мамуня.
— А що він курить цигари?
— Ні, цигарки.
— А ти, напевне, їх у нього крадеш?
— Ні, а ти хіба збираєш цигарки. Чом ти не сказав раніш. Я поцупив би для тебе де-кілька штук. Тепер уже пізно: татуньо вмер.
— Як же він умер?
— Він ліг на канапу, а мама вийшла з кімнати, така думка, що він читатиме газету. Тоді тато покликав мене, і коли я ввійшов, тато усміхався.
— Усміхався?
— Так. Усім обличчям і вустами, очі ж йому плакали, сльози текли по обличчю, і він сказав мені надійти ближче.
— І ти підійшов?
— А вже-ж. Він знову міцно притиснув до своєї камізелки, що аж боляче мені стало, і я сказав: татуньо, пусти мене, тут я й побачив... револьвер. Він лежав на канапі за його спиною. Я допіру хотів попрохати показати його...

— Є. Там є кролик. Треба влучити йому в хвіст і він тоді побіжить. Я бачив гарматчика, що не міг влучити йому в хвіст, от далібі кажу правду. Салдати з нього глузували. А гарматчик витратив усі гроші, однак в хвіст не влучив.

(Довго мовчать).

— За кого ти хочеш бути?

— За гарматчика.

(Менший мовчки виходить за ворота і злазить на грати, намагаючись заглянути в середину помешкання адвоката. Він довго мовчки гризе нігті).

— А чого ти втік з дому?

— Нудно. Перш усі бігали та репетували—було цікаво, а потім почали плакати та шептатись. Мені остило я й утік.

— Ти—дурень. Бувши тобою я сидів би дома. У вас там мабуть метушня. Аджеж такі пригоди не часто трапляються.

— Які пригоди?

— Які. Самовбивство батька—це чогось та варт.

(Обидва замислюються і гризуть нігті. Старший подумавши раптом схаменувся й кинувся до парадних дверей).

— Твоя правда, а я дурень мало не прогавив був таку цікаву пригоду, як самовбивство мого рідного батька.

Переклав Петро Жаткин.

НАЙБІЛЬШИЙ ПІДВОДНИЙ ЧОВЕН У СВІТІ.

Англійський ХІ, довжина його 350 футів, вміщає в собі 2.780 тон, а його об'єм 3.600 тон.

Петро Голота

Осіннь Жовтневая.

(Уривки з поеми).

II.

Простяглися в чотирі кінці
 Шляхи, встелені листям, як в хаті,
 Над шляхами літає мов сніг
 Осіннєє листя лапате,
 І сипеться, сипеться
 Дужче і гуще,
 Шляхи у кінець наче вузчі і вузчі,—
 В кінці крапка згуків струн
 І світло—план,
 А там....:
 Комуна.

IV.

VI.

Як весна по лісах,
 По заспаній землі
 Та зелені трусне прокламації,
 Як почне все живе одягатись, іти
 На зелену оту демонстрацію—
 Тоді я вийду
 В тінях любови
 Й скажу промову
 Про пухового
 Білого січня:
 Січень,
 Січень!

VIII.

II.

Простяглися в чотирі кінці
 Шляхи, встелені листям, як в хаті,
 Над шляхами літає мов сніг
 Осіннєє листя лапате,
 І сипеться, сипеться
 Дужче і гуще,
 Шляхи у кінець наче вузчі і вузчі,—
 В кінці крапка згуків струн
 І світло—план,
 А там...:
 Комуна.

IV.

... А колись лягали сині,
 Холодні тіні
 На білий сніг,
 Холоділо тіло
 В жекетинці рваній,
 Я з солом'яної хати
 Вийшов і пішов...
 Як обрій пожовтів,—
 Стомився у дорозі,
 Почав очі роздирати
 Та втерати
 сльози,
 Я побіг туди де мова
 Метальова.
 Біг.

Як пани перед нами
 На коліна впали
 Й електрика стає могутнім паном,
 Коли скрізь пролунала
 Думка Інтернаціоналу,
 Я згадую:
 Як лягали сині,
 Холодні тіні
 На білий сніг,
 Холоділо тіло
 Й вечоріло в серці...

Як динамо всесило
 Міць захопило
 Й вогнем дихнуло в мої груди,
 Я кричати буду:
 Електрики!—
 — В холодну селянську вулицю
 Електрики!..

VI.

Як весна по лісах,
 По заспаній землі
 Та зелені трусне прокламації,
 Як почне все живе одягатись, іти
 На зелену оту демонстрацію—
 Тоді я вийду
 В тінях любови
 Й скажу промову
 Про пухового
 Білого січня:
 Січень,
 Січень!

Біліє,

Біліє аж злипаються очі
 Коли глянути хочеш;
 І рижіють мережки.
 Наче вранці
 Очі
 Горобці
 Цвірінчать—
 Рипотять білі стежки.

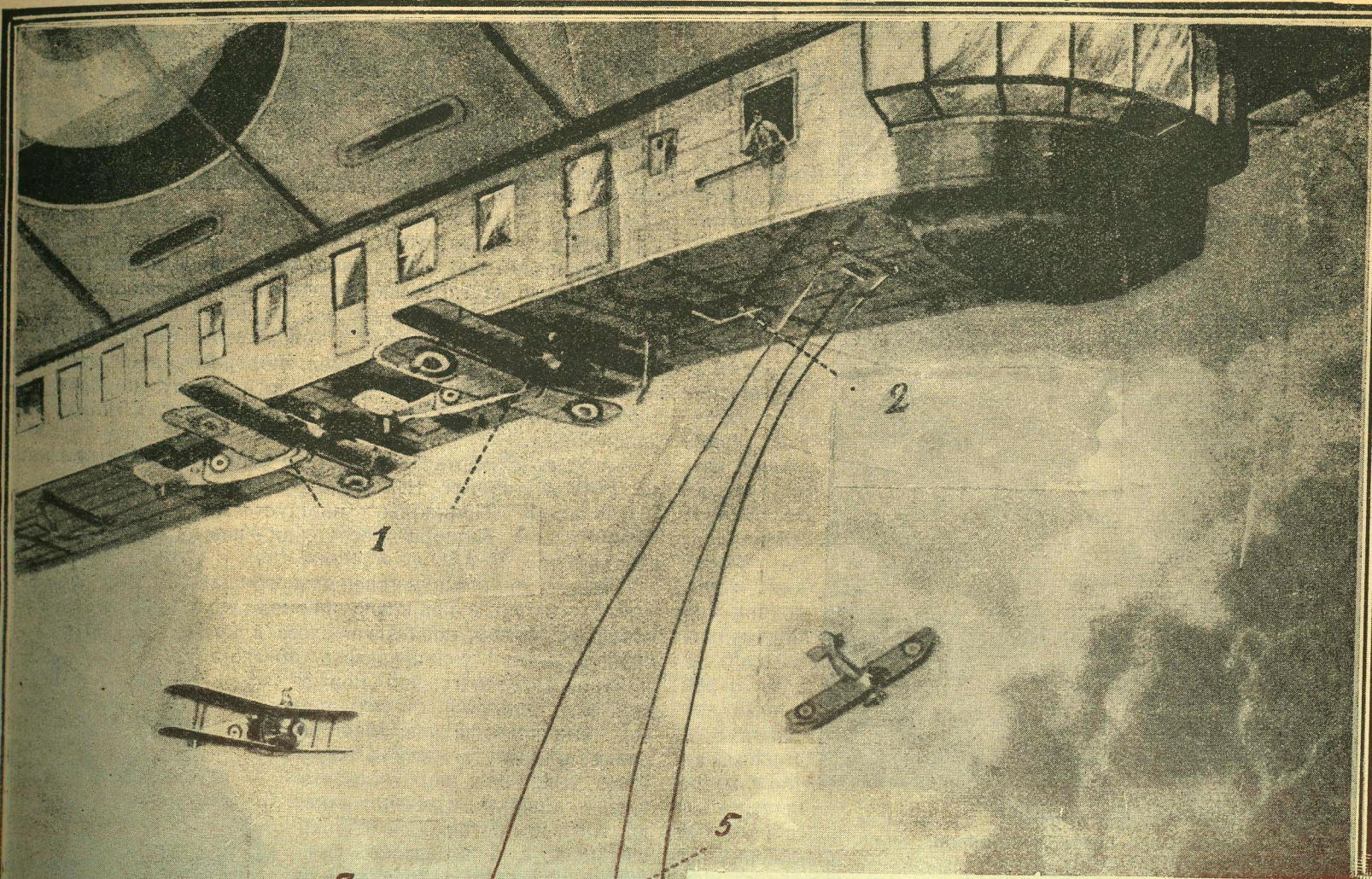
VII.

Не сплю я ніч,
 Не сплю я дві—
 Будує гори
 З буйних мрій
 У морі листя;
 Хай воно для нашої класи
 Буде—
 листи.
 Тут є й зеленуваті
 і червоні,
 Ми їх розсипем з Радянської хати
 По Китаю
 і Японії
 Й іншому краю,
 Хааай!

Це—ж колись
 По всьому світові,
 По всіх куточках
 Ламп електричних скільки засвітиться,
 Як оце листочків—
 Хааай!

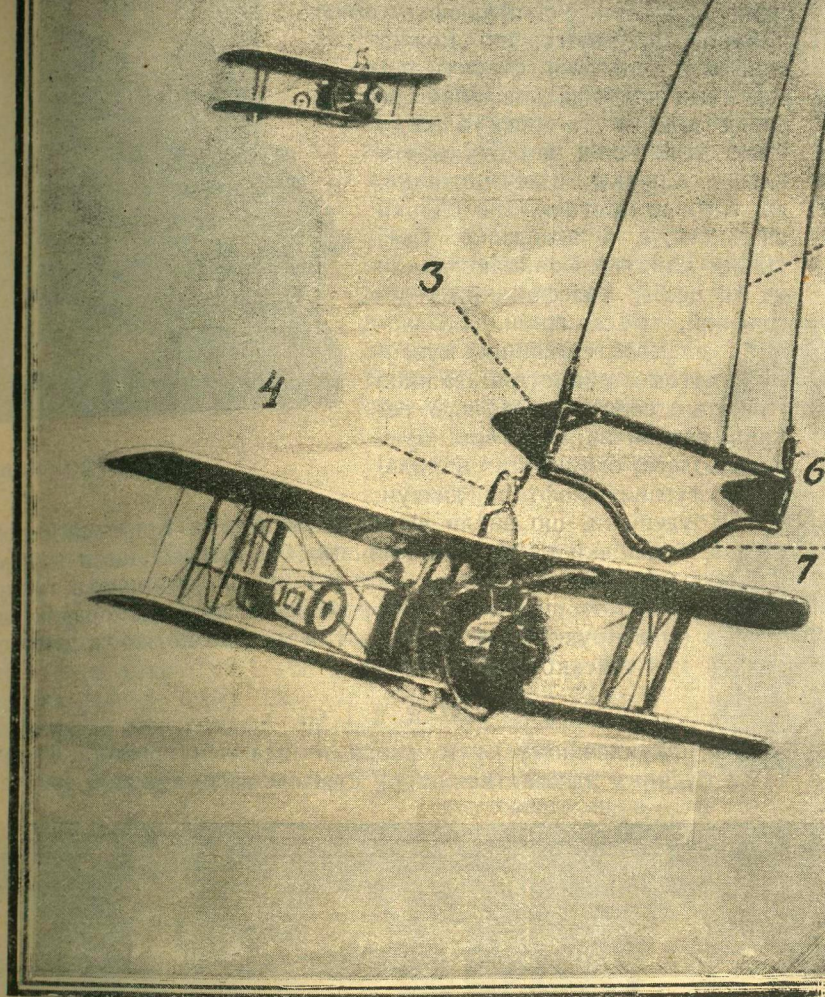
с. Балашівка—Елисавет.—Харків.

1923 р.

Імперіялісти „роззброюються“.

Буржуазія усього світу передбачає, що її пануванню неминуче надходить край. Щоб протидіяти своїм прохлинам, імперіялісти...

Імперіялісти „роззброюються“.

Буржуазія усього світу передбачає, що її пануванню неминуче надходить край. Щоб врятувати своє дряхливе становище вона щораз змагається збільшити свої військові озброєння. Зокрема цікава в тому відношенні англійська буржуазія, яка на словах горлає за „загальне миролюбство усього людства на землі“, а на самому ділі раніш потайком, а зараз і зовсім одрито збільшує із ляку за свою шкуру видатки на утримання армії та збільшує свою морську і повітряну флоту.

Недавно міністерство військових справ демонструвало в Лондоні „бездатність Англії“ на випадок можливої нової світової імперіалістичної війни, випустивши найбільший що до свого розміру і найбільш цікавий що до свого технічного влаштування аероплан — R 101. Цей великан може на льоту у повітрі ловити швидкоходні аероплани як ворожі так і свої і нести їх увесь час в повітрі. Таних літаків він може держати до 6 штук. Це свого роду нова повітряна база.

Літуни такого великана-літака, коли помічають біля себе швидкоходні літаки, кидають довгу спіральну пружину вниз і зачіпляють механічною петлею за гачок, що є на хребті літака. Спійманий таким чином літак летить вже як би на повіді у великана і не має змоги розпорятись вільно своїми рухами.

Випускається на волю спійманий літак просто: придавлюється кнопка, петля розкривається а літак вільно відлітає.

На такому великані у військовий час, звичайно, є де-нілька далеко-стрільних гармат, багато ріжнородних розривних бомб, отруйні гази то-що.

Під час кривавого бою малі літаки, що є на повіді у великана, несуть варту, а також і стежать за рухом ворожих літаків, не даючи змоги їм наблизитись до нього.

Цей аероплан — гігант є одним із нових засобів захисту буржуазії свого панування.

Аероплани прикріплено до дирижабля. (1).

Верхня частина прикріплення. (2).

Невеличкий гачок, що за нього чіпляється й схоплює аероплан. Петля спущена з дирижабля. (4).

Аероплан під той час, коли він причіплюється до дирижабля. (7).

Петля, що схоплює аероплан. Мотузом (5) надається рух пружині (3), петлю попускається і незабаром аероплан чіпляється за неї своїм маленьким нерухомим гачком (4). Тоді знову мотуз (5) надає рух пружині, петля зашморгується, а побічні кодоли притягують аероплан до люків.

Геввійськарада України в 1920 р. Т.Т. Фрунзе, Раковський, Гусев, Володимиров.

25 років, новобранець виключався зі свого стану і робився ніби кріпаком військового відомства. Салдатчина—це була ніби кара і вважалася за таку тяжку, як і заслання в каторгу.

«Те саме і за царя Олександра II або III-го і за Миколи II-го. Що правда зменшується термін служби, але методи й способи впливу по казармах залишаються колишні.

Війна 14 року кидає до казарми нові мільйони, щоб «муш-

ЧЕРВОНА

«Казарма» — як зловісно і мертвотно брешуть це слово повне чорного та страшного змісту, яким надзвичайним тягарем лягає воно в нашій свідомості...

Микола I — «Палкин», — цей зразок туподумного деспота душман революції коментував Росією, як полком: термін служби військової

Двері, двері, двері. Звідусіль

похапливо—кожна хвилина дорога — життя йде по певному суворому припису—вибігають, оглядають... Коло дверей скрізь деревляні витирачки для чобіт; уходимо до канцелярії... Переходячи від одного до другого наближаємося до Червоного куточка—цього заповідного місця казарми. Червоний куточок.

Зі стін кричать гасла, лтери мимоволі западають у думку. Ріжноманітність плакатів, гасел, портретів, прикрашених червоною та жадібною китайкою. Проти входу портрет Ілліча, зорять його пильні очі... І над ним жалібне: «Ленін помер — Ленін живе».

А із стін звертається до тебе запитання: «Ти вже написав до стінної газети? Ні? Розворушись.— Підтягнись!» Приказово нагадує всім «Пам'ягаєшь? Підпора республіки—повітря флота».

Ідемо до кімнати спеціального навчання... «Візьміться за ключ». Мірно і глухо клацають ключи, посилаючи слова в повітряні простори. Усі працюють поважно й пильно. Почувають, що кожна крапка в телеграмі, ставить перед ними певну відповідальність перед армією та республікою. Ідемо далі. Услід нам стукотять ключи. Справді ціле містечко, до того ж містечко не тільки військового, а й заводського. Самі тільки майстерні займають мало не 10 цехів; телефонний, телеграфний, механічний, столярний, електротехнічний, кузенний, автомотоциклетний та інші і навіть своя літографія. У великій механічній майстерні шум-

Реввійськрада України в 1920 р. Т.Т. Фрунзе, Раковський, Гусев, Володимиров.

25 років, новобранець виключався зі свого стану і робився ніби кріпаком військового відомства. Салдатчина—це була ніби кара і вважалася за таку тяжку, як і заслання в каторгу.

«Те саме і за царя Олександра II або III-го і за Миколи II-го. Що правда зменшується термін служби, але методи й способи впливу по казармах залишаються колишні.

Війна 14 року кидає до казарми нові мільйони, щоб «муштрою» стерши ознаки людської особи, післати їх сидить у багні по окопах, післати їх у пекло велетенських боїв. Зненависть, гнів, що ворухились під сірою шинелею, вихоплюються, погрожуючи нечуваним вибухом. Довгий час стримуваний вибух стався, зруйнував монархію, з нею і її підпору казарму, поховавши на всі часи безглузлого унтера з козирянням, нахабних «зысокоблагородий та превосходительств», палишну «муштру», «так точно», і все те, що залишило в слові казарма гнітючий сигнал безправ'я й нелюдськості.

Сім років нового життя влили в колишні мури салдатської миколаївської казарми яскравий зміст, що закликає вперед і викликає певність.

Вже забувається ганебне слово салдат, замість нього постало друге, горде своїм поривом—червоноармієць, з казарма, поставивши поперед себе прийменник «червона», процвітає іншим змістом, залишаючись і своїм історичним змістом тільки в свідомості темного міщанина.

Тов. В. Примаков—вождь Української кінноти.

Червона казарма це ціле містечко, воно так і зветься «Червоне містечко звязкового полку». Величезний майдан, оточений звідусіль білими корпусами-кам'яницями живе напруженим життям. Мірно відбиваючи крок, проходить сотня, бадьоро заводячи немудру пісню про трудовий прапор, про ради, про майбутні визвольні битви... Ідемо...

дес'яток душман-революції командував Росією, як полком: термін служби військової

тряні простори. Усі працюють поважно й пильно. Почувають, що кожна крапка в телеграмі, ставить перед ними певну відповідальність перед армією та республікою. Ідемо далі. Услід нам стукотять ключи. Справді ціле містечко, до того ж містечко не тільки військове, а й заводське. Самі тільки майстерні займають мало не 10 цехів; телефонний, телеграфний, механічний, столярний, електротехнічний, кузенний, автомотоциклетний та інші і навіть є своя літографія. У великій механічній майстерні шумлять колеса, скриплять напильники, стугонить нафтовий двигун.

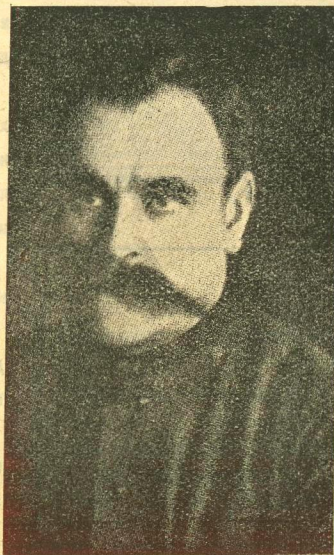
І буденівки, що знали вітри Донських та Кримських просторів; буденівки обстріляні грізними білогвардійськими кулями нахилиються над говіркими варстатами, що виточують яку частину для мотоциклетки: вона поки-що лежить безпорадна, але згодом буде прудкокрилою птицею літати по полях та держати звязок між військовими частинами.

Р а д і о.

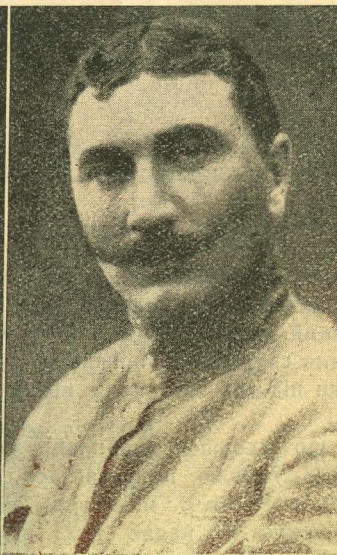
У протилежному кутку двора — радіо батальйон. Ліворуч із-за будинку здіймається вгору стрімка радіо-щогла. У величезній

Вправи по по... ара

Т. Т.: Каменев.

Буденний.

Егор

Она еторожеі тепаятх

КАЗАРМА.

П. Ж—кин.

стерезливий: „Стере-

жися, бо небезпечно!“. Намальовано череп і дві кістки. Лунає виразний голос навчителя, тиша і шелест металічних частин, що перевертаються в руках учнів, свідчать [про завзятий, систематичний, та вмілий наступ на науку.

Собаки на службі при війську.

На дворі нас чекає радісна картина, четвероногі полкові друзі та товариші. Вони теж на муштрі, вони готуються до відповідальної і вірної служби. Ось доберман — пінтер «Аза» із гуртка четвероногих слідців та кундель «Вітка» — четвероногий «службовець зв'язку». Тут же веселі та безжурні гладенькі собачата вищать та гавчать, «собача команда» — це гордість цілого полку. Червоноармієць на дозвіллі так і ладиться забігти до псарні побавитись з друзями та дати їм зайвий шматочок м'яса або грудочку цукру.

А ось і клуб. Великий на два поверхи будинок, більш як на 1000 чоловіка. Клуб — осередок культурного життя мистецтва. Він збирає підсумки роботи багатьох червоних куточків, керує їхньою роботою, він — палке, бурхливе серце містечкове.

Долішній поверх — театр і спорт-заля. Нагорі книгозбірня — удалося за допомогою шефів назбирати мало не 5 тис. книг. 5 тис. книг, чудово добраних, пробуркують, розпалюють оспалу голову молодого селянина.

А великі літери під стелею говорять червоно-

Ідімо з містечка, не встигши багато чого побачити. Позаду блимають огники в клубі. Мелькають буденівки, поспішаючи до тих огників чи в гурток, чи по книжки до книгозбірні. Згадуються ад'ютантські слова: „Навіть вираз обличчя міняється“.

Тільки сім років тому, а яка далека тая страшна минула казарма білого двохголового орла, і яка то могутня та велика своєю роботою і впливом нова червона казарма, що поривається дознання, що живе під червоною вогнистою зорею.

Заклик до трудового дня.

аратами „МОРЗЕ“.

по по...ратами „МОРЗЕ“.

«Твоя зброя—рушниця й книга».
Далі, далі. Нам ще багато треба де-чого оглянути.
От військово-політичний куточок. Читайте: «У перемозі є три таємниці: окомір, нагальність і натиск».
І поруч стіни розташовані частини тієї 3-х лінійної рушниці зразку 1891 року, що нею було вчинено імперіалістичну війну, що її дуло обернено було на «фараонів», на Зімовий Палац і доведено країну до Жовтня, а потім розстрілювано на багатьох фронтах усіх, що поважувались вчинити замах на Ради.

онський.
єгоро

Ворошилов.

поверхи будинок, більш як на 1000 чоловіка. Клуб—осередок культурного життя мистецтва. Він збирає підсумки роботи багатьох червоних куточків, керує їхньою роботою, він—палке, бурхливе серце містечкове.

Долішній поверх—театр і спорт-зал. Нагорі книгозбірня—удалося за допомогою шефів назбирати мало не 5 тис. книг. 5 тис. книг, чудово добраних, пробуркують, розпалюють оспалу голову молодого селянина.
А великі літери під стелею говорять червоноармійцеві:

У відпочивальній кімнаті в одному з куточків є відділ «заразливих хвороб».

«Наші найлютіші вороги мікроби. Неуцтво й темнота—їхні товариші». Цифри, статті, лінії—лякають спірохетами, малярією, холерою то-що, і радиться засоби для захисту й охорони себе від цих ворогів.

двохголового орла, і яка то могутня та велика своєю роботою і впливом нова червона казарма, що поривається до знання, що живе під червоною вогнистою зорею.

Заклик до трудового дня.

Собаки на службі в армії.

Ленінський куточок в Червоній казармі.